

УДК 811. 162.4' 244' 373' 06 "199"

СУЧАСНА СЛОВАЦЬКА МОВА: СТАТУС, ФУНКЦІОНУВАННЯ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Оксана ТИМОН

Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів 79 000
Кафедра слов'янської філології

У статті досліджується стан функціонування та розвиток сучасної словацької літературної мови, дається загальна оцінка становища словацької мови у суспільстві, розглядаються деякі нормативні лексикографічні праці, необхідні для успішного функціонування та вивчення мови. Аналізуються основні тенденції (як позитивні, так і негативні) та зміни в лексичному складі словацької мови на сучасному етапі її розвитку.

Ключові слова: Словаччина, словацька мова, державна мова, культура слова.

У ХХ ст. словацька мова як офіційна функціонувала у восьми державних формаціях: перша Чехословацька республіка (1918–1939), Словацька республіка періоду Другої світової війни (1939–1945), післявоєнна Чехословацька республіка (1945–1948), Чехословацька народно-демократична республіка (1948–1960), Чехословацька соціалістична республіка (1960–1989), в її рамках формально як Словацька соціалістична республіка (1968–1989), Чеська і Словацька Федеративна республіка (1990–1992) і, нарешті, у сьогоденні самостійній Словацькій Республіці (від 1 січня 1993).

У процесі розвитку для кожної мови характерні періоди як відносної стабільності, так і помітних зрушень. Це стосується і словацької мови другої половини 80–90-х років ХХ ст. Зміна суспільного ладу, формування нової держави, проголошення незалежності Словаччини зумовили нові тенденції у розвитку мови, спричинили динамічні процеси у словниковому складі сучасної словацької літературної мови. Статус державної мови, безперечно, стимулював розширення її функцій та вживання словацької мови в різних функціональних стилях і підстилях.

Даній проблемі у Словаччині присвячена низка наукових конференцій, семінарів, а також окремі монографії та публікації словацьких мовознавців¹. Питаннями стату-

¹ Jazyková politika a jazyková kultúra. Materiály z vedeckej konferencie konanej v Smoleniciach v Domove vedeckých pracovníkov SAV 17. 19. apríla 1985. Bratislava, 1986; Spisovná slovenčina a jazyková kultúra. Materiály z konferencie konanej v Budmericiach 27.–29. októbra 1994. Bratislava, 1995; Obsah a forma v slovnej zásobe. Materiály z konferencie o výskume a opise slovnej zásoby slovenčiny. Smolenice 1–4. marca 1983. Bratislava, 1984; Kačala J. Spisovná slovenčina v 20. storočí. Bratislava, 1998; Horecký J. Spoločnosť a jazyk. Bratislava, 1982; Buzássyová K. Slovenčina ako stredoeurópsky slovanský jazyk (K problému jazykového zákonodarstva) // Slovenská reč. 1998. № 3. S. 131–141.

су та функціонування словацької літературної мови займалися Я. Качала, Я. Босак, К. Бузашіова, проблемам динамічних процесів, які відбуваються у лексиці словацької мови, присвятили свої дослідження Я. Горецький, К. Бузашіова, М. Шімкова та ін. У своїх публікаціях словацькі лінгвісти розглядають питання співіснування словацької та чеської мов у період існування спільної держави чехів і словаків, мовну ситуацію у незалежній Словаччині тощо.

Мета нашої статті – з'ясувати особливості функціонування словацької літературної мови на різних етапах її розвитку, зокрема, в період 90-х років ХХ ст., визначити сфери застосування словацької мови в умовах самостійної Словацької Республіки, розглянути окремі лексикографічні праці, необхідні для успішного функціонування мови, виділити основні тенденції та зміни, які відбуваються у лексиці словацької літературної мови на сучасному етапі її розвитку.

Становище словаків та словацької мови у першій Чехословацькій республіці визначала ідеологія чехословакізму, суть якої полягала у тому, що існує єдиний чехословацький народ та єдина чехословацька мова. Вплив цієї ідеології в обидвох країнах був різний. Якщо для чехів це було розширенням національного простору без відмови від суверенітету, то для словаків це могло означати поступову відмову від своєї самотності, мови, власної культури. Після 1918 р. до Словаччини в рамках допомоги приїжджають десятки тисяч чехів, які займають посади службовців, учителів, викладачів, залізничників тощо. У Конституції 1920 р., згідно з ідеологією чехословакізму, кодифікується неіснуюча чехословацька мова, в Словаччині в школах вивчається як предмет чехословацька мова, тоді як у Чехії лише – чеська. Словацька мова у Словаччині переважала в школах, у суспільному житті, у сфері культури, нею велося радіомовлення, чеська ж мова домінувала у сфері державоуправління, в армії, чеською мовою читалися лекції у вузах.

Про сучасну словацьку мову починають говорити у 30-х роках, коли в Словаччині вийшли перші офіційні “Правила словацького правопису” (1931) за редакцією чеського мовознавця Вацлава Важного. Ці “Правила...” в дусі тодішньої ідеології про єдиний чехословацький народ та єдину чехословацьку мову “виразно наближали словацьку мову до чеської настільки, що багатьом чеським виразами надавали лише словацького звучання”². У Словаччині видання “Правил...” сприйняли як акт, спрямований проти самотності словацького народу. Відповіддю на це було відкриття у 1932 р. органу словацьких пуристів – журналу “Slovenská reč”, який виходить до сьогоднішнього дня. Вже у першому номері Генріх Бартек, лідер словацьких пуристів, опублікував “Тези Празького лінгвістичного гуртка”, у яких, зокрема, порушувалося питання кодифікації словацької мови та встановлення норм літературної мови. Словацькі мовознавці й у Чехословацькій республіці знову повинні були вказувати на лексичні та граматичні відмінності між словацькою та чеською мовами і доводити, що словаки – окремішній самостійний народ, а словацька – мова самостійна^{*}.

У 50–60-х роках у Чехословацькій республіці ще панував дух чехословакізму. Політична верхівка та офіційна наука пропагували цю ідеологію разом з теорією штучного зближення словацької та чеської мов, яка на практиці означала підпорядкування словацької мови чеській. Про це свідчать і доповіді, представлені на конференції про культуру мови та тенденції її розвитку, що проходила в 1962 р. у Братиславі. Ви-

© Тимон О., 2003

² Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Slovenský jazyk. Opole, 1998. S.10.

* Така течія була особливо актуальною в концепції самостійної словацької мови в період існування Словацької Республіки 1939–1945 рр.

ступаючими був гостро засуджений словацький пуризм 30–40-х років. Це негативно позначилося і на лексикографічних працях. Наприклад, перший том тлумачного “Словника словацької мови” (1959–1968) був критикований широкою громадськістю за штучне наближення словацької мови до чеської.

На початку 60-х років політична відлига відобразилася в “Тезах про словацьку мову” (1967) словацького мовознавця Й.Ружічки, в яких наголошувалося, що словацька є типологічно окремою мовою. Це водночас була відповідь на ідею зближення словацької та чеської мов. Мовознавці почали вільно обговорювати питання словацько-чеських мовних контактів, мовної ситуації 1939–1945 рр. (період існування самостійної словацької держави з офіційною назвою Словацька Республіка, коли словацька мова почала функціонувати у різних сферах комунікації, зокрема, адміністратив-

ному управлінні), до словників вводилися терміни зі сфери релігії та ін. Федеративний устрій, встановлений у 1968 р., означав певну рівноправність словацької і чеської мов, наприклад, введенням почергової чеської та словацької теле- і радіотрансляції (у співвідношенні 60:40). Характерно, що влада у той час не забороняла словацьким мовознавцям досліджувати питання контактів словацької та чеської мов, але результати цих досліджень могли бути опубліковані лише у наукових журналах, їх популяризація серед широкої громадськості була майже неможливою.

Протягом 70–80-х років у Чехословаччині сформувалася така мовна ситуація, яку словацькі лінгвісти називають “чехословацька модель двомовної комунікації”. Ця модель відрізняється від білінгвізму, тому у словацькому мовознавстві почав вживатися окремий термін, запропонований Я.Горецьким – двомовність. Під ним розуміється така ситуація, коли кожний учасник комунікативного акту говорить рідною мовою, розуміючи при цьому іншого співрозмовника. У ширшому розумінні термін “двомовність” означає ситуацію, при якій у всіх сферах спілкування, враховуючи армію, однаковою мірою використовуються чеська і словацька мови.

Після листопада 1989 р. навколо проблеми словацько-чеських відносин, враховуючи мовну ситуацію, розгорнулася дискусія. Конфлікт поглибився ще й у зв’язку з вирішенням питання про нову назву спільної держави. Проблема була вирішена так, що 20 квітня 1990 р. Федеральна асамблея ухвалила назву: Чеська і Словацька Федеративна Республіка (всі слова з великої літери). Чеська мова мала у Словаччині, відповідно до закону “Про Чехословацьку федерацію” (1968), статус державної, тобто офіційної, мови. Обидві мови однаковою мірою використовувалися у різних сферах суспільного життя.

Після розпаду Чехо-Словаччини на дві самостійні держави, а саме з часу утворення Словацької Республіки 1 січня 1993 р., мовна ситуація та статус чеської та словацької мов у Словаччині виразно змінився. У Конституції, ухваленій Словацькою національною радою 1 вересня 1992 р., за словацькою мовою був закріплений статус державної. Представники чеської нації, які проживають на її території, стали меншиною, а їхня мова з позиції державної перейшла на позицію мови чеської національної меншини. Ще одним важливим кроком було прийняття закону про державну мову (Закон Національної ради

СР

від

15 листопада 1995 р. “Про державну мову СР”). Потреба прийняття такого закону впливала також із суспільної та політичної ситуації, яка склалася у Словаччині на початку 1993 р. Зрозуміло, що представники національних меншин, які проживають серед певного народу, повинні володіти його мовою. У Словаччині, однак, так не було. В південних областях країни, де проживає змішане словацько-угорське населення, слова-

цька мова не функціонує у всіх сферах суспільного життя, тут спостерігається певна мовна дискримінація. Багаторазові ініціативи словаків, які проживають на цій території, стали однією з причин прийняття закону про словацьку мову як державну. Закон повинен був пригальмувати таку мовну дискримінацію.

Зі становленням Словаччини як держави істотно розширилася сфера застосування словацької мови. Як мова державна, вона обслуговує всі сфери життя і діяльності словацького народу – у сфері загальнодержавного управління, політичної діяльності, виробничо-економічній, правоохоронній, культурній, художньо-творчій, у сфері науки, в армії тощо. Словацькою мовою оприлюднюються документи найвищих органів законодавчої та виконавчої влади, вона є мовою міжнародних угод, контрактів, дипломатичного листування.

У зв'язку з демократизацією суспільного життя, переходом країни до нових соціально-економічних відносин, утворенням власної держави з 1993 р. постійно збільшується кількість видань словацькою мовою. Видається художня та науково-популярна література, підручники, культурні, наукові та суспільні часописи й газети та ін. Для успішного функціонування, вивчення і популяризації будь-якої мови дуже важливою є також наявність різних типів словників, тому після закріплення за словацькою мовою статусу державної значно поживався розвиток навчальної лексикографії. На сьогодні вже є чимало словників, покликаних забезпечити ефективно вивчення словацької мови: “Krátky slovník slovenského jazyka”, “Synonymický slovník slovenčiny”, “Historický slovník slovenského jazyka”, “Slovník slovenských nářečí”, “Valenčný slovník slovenských slovies”, “Frazeologický slovník slovenčiny”, “Morfematický slovník slovenčiny”, “Retrogradný slovník slovenčiny”, передба-

чається підготовка “Stručného etymologického slovníka”.

Нова політична і суспільна ситуація вимагала і нового видання “Короткого словника словацької мови” (далі КССМ, перше видання 1987 р., перевиданий у 1989 р.). Перше видання КССМ охоплює лексику словацької мови (приблизно 50 000 слів) за попередніх 40 років. У другому виданні є багато поправок, але здебільшого формального характеру. За цей час була створена комп'ютерна версія першого видання КССМ, яка згодом була погоджена з текстом другого видання і стала вихідним пунктом для третього видання – КССМ (1997). Іншим джерелом нового видання КССМ був комп'ютерний корпус текстів сучасної словацької мови, з якого були вибрані лексеми, раніше незареєстровані лексикографічними працями, але у комунікації активно вживані. До нового видання КССМ було додано приблизно 1500 таких одиниць, завдяки чому його обсяг разом з доданими дериватами збільшився майже до 60 000 одиниць. До нового видання, зокрема, увійшли нові лексичні одиниці, якими збагатилася літературна мова в період політичних, суспільних та економічних змін. Це власне словацькі лексеми, а також іншомовні запозичення. Крім того, третє видання поповнилося багатьма новими значеннями слів, актуальними новими словосполученнями, разом з тим, були усунені словосполучення, пов'язані з минулим політичним устроєм. Відповідно до основної мети третього видання КССМ – включити у реєстр найменування нових реалій – до КССМ увійшли такі лексеми (та їх деривати), як *bankomat*, *bezdomovec*, *feminizmus*, *narkomafia*, *nealko*, *neska*, *pizzeria*, *preso*, *ragby*, *snowboarding*, *supermarket* та ін. Однак у словнику зареєстровані не лише слова, які означають нові явища, а й такі, що з'явилися й спорадично вживалися у роки тоталітаризму, але лише в усному мовленні, та й то з великою обережністю, наприклад: *eštébé* (bývalá Štátna bez-

pečnosť), *normalizátor*, *pétépé* (Pomocné technické prápory) та ін. Саме цим даний словник наблизився до актуальних потреб словацького суспільства.

У зв'язку з великими змінами, які відбуваються сьогодні в суспільстві й знаходять своє відбиття у мові, виникає потреба у створенні нового нормативного тлумачного словника сучасної словацької мови. Попередній "Словник словацької мови" (1959–1968), що вийшов за редакцією Ш.Пеціара, був критикований за штучне наближення словацької мови до чеської. Останніми роками в Інституті мовознавства САН у Братиславі ведеться активна робота над створенням нового тлумачного "Словника сучасної словацької мови" за редакцією К.Бузашіової. Словник охоплюватиме лексику від 40-х років ХХ ст., а його обсяг становитиме близько 200 000 слів. Завдання кожного нового словника такого типу полягає у тому, щоб охопити й опрацювати нові одиниці в мові – композити, запозичені та похідні слова, інтернаціоналізми та європеїзми, відбити нові значення слів, зафіксувати зміни у певних значеннях слів, усунути застарілу лексику так, щоб такий словник міг задовільнити потреби користувачів різних вікових категорій (що реально означає щонайменше три генерації). При підготовці нового тлумачного словника сучасної словацької мови автори, на жаль, не мають у своєму розпорядженні словацького словника неологізмів. Його відсутність певним чином компенсує третє доповнене видання КССМ, постійна рубрика С.Духкової "З нових виразів" у журналі "Kultúra slova". Нові іншомовні слова частково охоплює й "Великий словник іншомовних слів" (автори С.Шалінг, М.Іванова-Шалінгова, З.Манікова, 1997) та перекладений словацькою мовою чеський Академічний словник іншомовних слів (1995), при перекладі доповнений новими словами. Важливу інформацію про зміни у лексиці сучасної словацької мови черпають автори й з ґрунтовних теоретично-аналітичних праць, присвячених процесам інновації лексики словацької мови за останні роки. Досить ґрунтовно розвиток лексики в 1970–1985 рр. описаний у колективній монографії "Динаміка лексики сучасної словацької мови" (Я.Горецький, К.Бузашіова, Я.Босак і кол., 1989), у якій досліджуються питання впливу суспільно-політичної та культурної ситуації 1970–1985 рр. на мову, розглядаються різні інтернаціональні тенденції та проблема запозичень. Мовна ситуація останніх 50 років комплексно описана у колективній монографії "Словацька мова" (1998, серія "Najnowsze dzieje języków słowiańskich"). Зміни, які відбуваються у лексичному складі мови протягом останнього десятиріччя, розглядає М.Шімкова у статті "Зміни в словацькій лексиці 90-х років" (Збірник "Internacionalizácia v súčasných slovanských jazykoch: za a proti". Bratislava, 1999).

В останнє десятиліття з'явилося чимало термінологічних перекладних словників, укладених здебільшого на матеріалі словацької та західноєвропейських мов, зокрема, англійської та німецької. У значно меншій кількості представлені в подібних виданнях східнослов'янські мови, зокрема, російська, на відміну від ситуації другої половини 80-х років. Це пов'язано з тим, що після 1989 р. відбулася виразна зміна у становищі російської мови в зарубіжних слов'янських країнах. Суспільне і політичне значення її впало, натомість значення англійської мови різко зросло. Про це свідчить обсяг використання російської та англійської мов у Словаччині, зацікавлення у вивченні цих мов у вузах, а також у вивченні літератури, написаної даними мовами, у кількості лексикографічних праць, присвячених цим мовам і, нарешті, у послабленому впливі російської мови та підвищеному впливі англійської мови на словацьку, зокрема, у сфері лексики. Як і недавня орієнтація на російську мову, так і сьогоднішня на англійську, має політичне та економічне підґрунтя й у багатьох людей проявляється у надмірному наслідуванні іншомовних зразків.

Анг-

лійська мова дедалі більше проникає у всі сфери суспільного життя, зокрема, у термінологію нових галузей науки й виробництва, стає другою мовою на бланках установ, візитних картках, у назвах комп'ютерних програм та інших понять інформатики. В мові це спостерігаємо передусім у надмірному вживанні англійських слів та зворотів (не лише нейтральних, а й вигуків), у англійських назвах виробів, інституцій, магазинів, теле- та радіопрограм, у неадаптованій вимові англійських власних назв та ін. Це ускладнює розуміння й сприйняття інформації, оскільки, напевне, для більшості населення деякі з широкочислених англійських слів є незрозумілими.

Багатофункціональність літературної мови тісно пов'язана з розширенням, удосконаленням її лексико-семантичного складу. Динамічні процеси супроводжуються також новими якісними змінами в семантиці мовних одиниць. Зміни зумовлені переважно такими позалінгвальними чинниками: демократизація всього життя, процеси державного будівництва в Словаччині, відродження та захист національної культури; набуття словацькою мовою статусу державної і розширення сфер її функціонування.

Зупинимось докладніше на основних тенденціях і змінах у лексичному фонді сучасної словацької мови в 90-х роках ХХ ст.^{*} Як уже зазначалося, у лексичному складі сучасної словацької мови сьогодні відбуваються великі зміни. Тут можна спостерігати наступні тенденції:

1. Демократизація та інтелектуалізація. Швидкий процес демократизації суспільства, характерний для періоду великих соціальних змін, позначився і на демократизації мови. Збільшилася кількість і частота вживання розмовних, сленгових та діалектних виразів. Нові найменування, що виникають здебільшого в професійній сфері та області шоубізнесу, швидко стають нормативною лексикою. Часто вони використовуються як конкуруючі варіанти, спричиняючи цим певні зміни в лексиці. При цьому значно розширюються межі літературної мови. Тенденція до інтелектуалізації полягає у збільшенні частки спеціальної лексики у комунікації, а також у переміщенні нейтральних найменувань до книжного стилю. Проявом інтелектуалізації можна вважати активне творення абстрактно-понятійної лексики, зокрема, абстрактних назв у різних наукових дисциплінах, розділах техніки та видах мистецтва. Це призводить до збагачення термінологічного фонду мови. Тенденцією до інтелектуалізації є і зростання функції книжних слів як засобів вираження у спеціалізованих сферах комунікації (літературознавчі, історіографічні тексти). У словацькій лінгвістичній науці в рамках інтелектуалізації прийнято розглядати й процес термінологізації, детермінологізації та процес інтернаціоналізації.

2. Термінологізація та детермінологізація. У процесі термінологізації загальнозжовжені, стилістично нейтральні слова, розширюючи своє семантичне наповнення, набувають у відповідних контекстах значень певних термінів. Розширення міжнародних контактів та інтенсивність інформаційно-обмінних процесів, динамічний розвиток науково-технічного прогресу зумовили активне проникнення й функціонування у словацькій мові численних термінів. Деякі з них перейшли межу вузькофахового використання і стали загальнозжовженими. Доволі часто термінологізація трактується як процес запозичення готових словосполучень та проникання наукових термінів до публіцистичних текстів. Широка термінологізація засобів масової інформації зумовлена передусім стрімким розвитком науки й культури, підвищенням рівня освіти. У процесі детермінологізації власне наукові, виробничо-технічні, медичні, військові, спортивні, суспільно-політичні й

^{*} До речі, у Центральній Європі період після 1989 р. вважається вибухом чи революцією у лексиці, навіть більшим, ніж у самому суспільстві.

інші терміни перестають бути словами тільки спеціального призначення. Процес детермінологізації – явище протилежне вищезгаданому, спрямоване насамперед на підвищення рівня доступності тексту. Детермінологізація полягає в обмеженому вживанні термінів або ж у намаганні авторів пояснити ці терміни, зокрема, шляхом вживання їх словацького еквіваленту. При детермінологізації колишні терміни в мові щоденного вжитку поширюються і набувають менш спеціалізованого значення, наприклад, терміни з галузі медицини *infarkt*, *hypertrofia*, *implantovať*: *Ich hodnotové orientácie sa nemohli vyvíjať správnym smerom, ved' namiesto ich hodnôt im boli **implantované** cudzie spoločenské modely*.

3. Тенденція до інтернаціоналізації та утворення слів на основі власних джерел. Під процесом інтернаціоналізації розуміється надмірне вживання у комунікації слів іншомовного походження. Цей процес більшою чи меншою мірою характерний для усіх слов'янських мов.

У 90-х роках ХХ ст. інтернаціоналізація та запозичення іншомовних одиниць набуває широкого обсягу, однак словацькі лінгвісти звертають увагу і на небезпеку цього процесу, висловлюючи думку, що найменування для нових реалій потрібно шукати у ресурсах рідної мови. Помітним динамічним явищем у сучасній словацькій мові є словоскладання, зокрема, з афіксоїдами грецького та латинського походження. У словниковому складі сучасної словацької мови помітна конкуренція у творенні слів за допомогою іншомовних та словацьких формантів, наприклад: *-acia /-nie* (*popularizácia / popularizovanie*, *aktivizácia / aktivizovanie*), *-ita /-ost'* (*atraktivita / atraktivnosť*, *autenticita / autenticnosť*), *-izmus /-stvo* (*rezortizmus / rezortníctvo*).

Для сучасної словацької мови соціально-політичною межею, за якою спостерігаються динамічні процеси розвитку лексичного складу, є період після листопада 1989 р. Так звана оксамитова революція призвела до суттєвих соціальних змін. Демократія, свобода, політичний плюралізм, науково-технічна модернізація, нові інформаційні технології, інтенсивні міграційні процеси, культурні контакти – всі ці чинники позначилися на розвитку словацької мови сучасної доби. З розширенням функціональних можливостей мови відбулись (і продовжують відбуватись) зміни в її системі. Динаміка словникового складу сучасної словацької літературної мови пов'язана, передусім, з явищем пасивізації/активізації лексики та поповненням її іншомовними запозиченнями. Загальновідомо, що в окремі періоди розвитку суспільства деякі слова, а іноді й цілі шари лексики використовуються неоднаковою мірою. Проаналізований фактичний матеріал засвідчив, що в досліджуваній період у лексиці сучасної словацької мови спостерігаються такі зміни:

1. У 90-х роках загальнозживаний лексикон словацької мови поповнився новими словами (зокрема, науково-технічними поняттями й лексикою, пов'язаною з інформатикою та обчислювальною технікою) та новими значеннями відомих раніше слів: *autoalarm*, *internet*, *fajl*, *modem*, *multimédiá*, *koktejl*, *mix*, *zoštíhľovanie*.

2. Переміщення в розряд широкозживаної певної частини спеціальної лексики: термінів з області ринкової економіки та підприємницької діяльності (*privatizácia*, *akcio-*

vá spoločnosť, *lizing*); зі сфери державоуправління й політики (*tripartita*, *neziskové organizácie*, *konsenzus*, *klientelizmus*, *akreditácia*, *loby*); юридично-правової лексики (*bipolarita*, *pluralita*, *legislatíva*).

3. Поповнення словацької мови великою кількістю номінативних словосполучень, що відображають реалії економічного, політичного та культурного життя сучасної Словаччини: *štátny dirigizmus*, *politická vôľa*, *deravá legislatíva*, *integračný šok*,

nátla-

ková skupina, kapitálotvorná vrstva, česko-slovenský duchovný parlament.

4. Нові процеси у сфері словацького словотвору: посилення продуктивності та високої частоти вживання словотвірних моделей з префіксоїдами іншомовного походження (*anti-, bio-, geo-, hifi-, profi, info-*), наприклад: *geopolitika, hifiveža, infostánok, antidepressívum, profikiller.*

5. Перехід частини реалій на периферію суспільного життя, в результаті чого набула пасивного статусу лексика, яка використовувалася для їх позначення. Це, пересудім, поняття, пов'язані з минулим тоталітарним режимом: *národný výbor, kadrovník, brigada socialistickej práce, desaťminutovka.*

6. Важливою рисою процесів розвитку словникового складу сучасної словацької мови є актуалізація багатьох її лексичних одиниць – слів, які не вживалися кілька десятиліть, наприклад, *starosta, snem, primátor, spoločnosť s ručením obmedzeným.*

7. Збагачення літературної мови розмовними варіантами актуальних найменувань: *kuponka – kuponová privatizácia, fritovačka – fritovací hrniec, péčéčko – PC, cédéčko – CD, personálny komputer / počítač.*

8. Значне зростання кількості “популярних, модних” слів, і, відповідно, частоти їх вживання. М.Шімкова зауважує, що 1990 р. був насичений *zámatom* і *nežnosťou* (у зв'язку з революцією), в 1992 р. надзвичайно часто вживалися слова *federálny* та *národný* (підготовка до проголошення незалежності). У зв'язку зі смертю англійської принцеси Діани протягом кількох годин стало не лише загальновідомим, а й відразу адаптувалося (на фонетичному та правописному рівні) слово *paragazzi*. Однак так само швидко частота його вживання знизилася. На початку 90-х років іншомовні слова та інтернаціоналізми у лексиці словацької мови представлені у дуже великій кількості. Змагаються акціонарі та гесторі, з'являються *clearingy, leasingy, databázy, billboardy*, діє *legislatíva*, час від часу в Словаччині *zvolebníeva sa* (*voľby* – вибори), усе *medializuje sa* тощо.

Отже, історичні події кінця ХХ ст. позначилися не лише на процесах політичного, економічного чи соціального порядку цілого ряду держав, у тому числі Словаччини – вони не обминули й мову. Словацька мова істотно збільшила свої функціональні можливості, розширились і сфери її застосування. Як мова державна, вона обслуговує всі сфери життя і діяльності словацького народу – економічну, політичну, культурну, художньо-творчу та ін. Зміни у соціальному, ідеологічному, економічному та культурному житті словацького суспільства зумовили динамічні процеси та зміни в словниково-складі сучасної словацької літературної мови 90-х років ХХ ст. Це, зокрема, активне поповнення словацької мови новими словами й новими значеннями відомих раніше слів, іншомовними запозиченнями, переміщення певної частини лексики до розряду широковживаної, поява нових процесів у сфері словацького словотвору.

CONTEMPORARY SLOVAC LANGUAGE:

IT'S STATE, FUNCTIONING, TENDENCIES OF THE DEVELOPMENT

Oksana TYMON

L'viv Ivan Franko National University
1, Universytets'ka Str., L'viv, 79000
The Chair of Slavonic Philology

The article focuses on the state of the functioning and progress of the modern Slovak literary language, the general appraisal of the development of the Slovak language in the society is given, some normative lexicographical works necessary for the successful functioning and language learning are considered. The main tendencies (both positive and negative) and changes in lexical composition of the Slovak language on the modern stage of its progress are analyzed.

Key words: the state of the Slovak, the Slovak language, the state language, the culture of language.

Стаття надійшла до редколегії 21.04.03.

Прийнята до друку 16.07.03.